

Nicolae,
Mitropolit de Mesoghéia și Lavreótica

**Dacă există viață,
vreau să trăiesc**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NICOLAE, Mitropolit de Mesoghéia și Lavreótica

Dacă există viață, vreau să trăiesc / Nicolae, Mitropolit
de Mesoghéia și Lavreótica ; trad. din lb. greacă, note,
postf. și index general de Ion Marian Croitoru. - Iași :
Doxologia, 2017

ISBN 978-606-666-572-8

I. Croitoru, Ion Marian (ed. șt.)

2

Traducerea s-a făcut după originalul în limba greacă Νικολάου Μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, *Αν υπάρχει ζωή, θέλω να ζήσω*, Αθήνα, 2013.

© Editura DOXOLOGIA, 2017

ISBN 978-606-666-572-8

Nicolae,
Mitropolit de Mesoghéia și Lavreótica

**Dacă există viață,
vreau să trăiesc**

Traducere din limba greacă,
note, postfață și index general

ION MARIAN CROITORU

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura Doxologia
2017

Cuprins

Câteva cuvinte introductive	7
-----------------------------------	---

Prima discuție

<i>Dumnezeu în viața mea? De ce?</i>	17
<i>«Omul, în cinste fiind, n-a priceput»</i>	23
<i>Dumnezeu nici doar există, nici nu există. El este!</i>	30
<i>Cunoaștere și credință</i>	45

În bisericuța „Sfântul Petru” din câmp

<i>De ce dorim Biserica?</i>	58
<i>Fărămituri ale unei «alte» logici</i>	71
<i>«Uimitoare auzire»</i>	86

La schitul „Tâlharului celui Recunoscător”

<i>Vreau să trăiesc</i>	102
În loc de epilog	125
Postfață	133
Index general	139

| CÂTEVA CUVINTE INTRODUCATIVE

Am crescut într-o familie creștină veritabilă, având ca elemente distinctive consecvența, adevărul și autenticitatea, o mare libertate și scopuri înalte, între care credința era, însă, evidentă. Exista pericolul de a o moșteni fără să înțeleg acest lucru și de a nu-mi fi fost născută ca propriul meu rod. Nu doream acest lucru. De aceea, încă de mic mi-am îngăduit riscul tăgăduirii.

În Biserică, eu am cunoscut oameni rari, de calitate și autentici, bine șlefuiți, cultivați, creștini adevărați, suflete nobile, am cunoscut, îndrăznesc să spun, Sfinți. Nu am întâlnit astfel de creștini la tot pasul în viața mea. Acești creștini se distingeau, prin diferite aspecte, de ceilalți oameni. Sunt dator să mărturisesc acest lucru. Nu văzusem semne, nici minuni. Nu aveam nevoie de acestea. Totuși, pentru un anumit motiv, nu doream ca credința să-mi fi fost impusă, ci să mi se reveleze; nu doream să fi fost influențat nici de argumente raționale în favoarea credinței, nici de virtutea celor credincioși. Nu aveam nevoie nici de dovezi, nici de concluzii indirecte. Nu am făcut greșeala să caut credința la cei deștepți sau educați, nici la cei realizați, nici la cei buni, nici în evenimente ciudate sau în păreri imaginare. Am dorit să o găsesc curată în interiorul meu, nu altundeva. Chiar și sfințenia sau bunătatea creștinilor, doream numai să-mi sugereze sau să mă inspire, nu să mă oblige să urmez calea credinței și a Bisericii. Nu se cuvenea ca credința mea în Dumnezeu să se sprijine doar pe încrederea mea în oameni. Trebuia să fie propria Lui voce în interiorul meu.

Nu am îngăduit nimănui și niciunui lucru să mă forțeze sufletește. Credința în Dumnezeu ar avea valoare doar dacă aş întâlni-o în apogeul libertății mele. Această libertate era cel mai mare dar pe care îl recunoșteam asupra mea. Dacă exista Dumnezeu, El trebuia să mi-l fi dat, nu pentru ca să fiu înșelat, bucurându-mă de efemeritatea mea, nici pentru ca să fiu amețit de oricare dintre capacitățile sau reușitele mele, ci pentru ca să cunosc adevărul, iar în centrul lui să-L întâlnesc pe El.

Este adevărat că am suferit mult. Am plâns pe tăcute. Nu doream să fi fost abătut. Această încercare a mea era tainică; nu puteam să o fac cunoscută celor din jurul meu. Calea mea era solitară, chiar dacă eram mic copil. Aveam sentimentul că, dacă aş fi împărtășit-o cuiva, nimeni nu m-ar fi înțeles.

Am găsit multă mângâiere, când mă pierdeam în [contemplarea] universului. Încă din școala primară citeam despre el. Am dorit să studiez Astronomia. Credeam că acolo, în interiorul [universului]¹, aş găsi ceva. Era nădejdea mea. M-aș fi pierdut în abis, în necunoscut, în admirație și perfecțiune și m-aș fi născut din nou. Aș fi devenit foarte mic, ca o steluță, și, doar în felul acesta, mi-aș fi întrezărit măreția mea. Aș fi întâlnit sinele meu, explicația și motivul existenței mele, probabil și pe Dumnezeu. Acest lucru era nădejdea mea.

Nu am putut niciodată să împart această durere a căutării cu creștinii pe care îi știam. Ei considerau tăgăduirea un păcat. Credeau că sunt siguri de toate, că există răspunsuri pentru toate. Așa fuseseră învățați.

¹ De precizat că pentru completarea sensurilor și a cursivității în limba română am adăugat, uneori, cuvinte sau scurte expresii în text, marcate prin paranteze drepte (n. trad.).

Vorbeau despre taină ca și cum îi cunoșteau secretele și amănuntele. Probabil numai ei. Așa, însă, o făceau să fie foarte rațională, foarte mică, o goleau de frumusețea seducției sale tainice. Distrugeau nădejdea ei. Nu doream să-i imit. Îi invidiam pentru tezaurul pe care bănuiam că-l posedă, pentru calitatea viețuirii lor, dar nu pentru credința lor. Aceasta îmi părea o greșeală. Nu avea viața pe care o căutam, puterea după care umblam, libertatea pe care o doream cu ardoare.

Din învățătura Bisericii, mult mă emoționau mila, iertarea, iubirea ca bunătate, înrudirea ei cu smerenia. Creștinii erau oarecum duri. Cel puțin, așa îmi păreau. Încercau să fie... corecți. Și acest lucru îi distrugea. Învățau pe alții cuvântul Domnului „milă voiesc, iar nu jertfă”², îl interpretau corect, dar inima lor era mai mult ținută în corectitudinea legii și a canoanelor și nu în dulceața și noblețea iertării; în sudoarea jertfei care se oferă doar în sângele inimii milostive. Însă, eu credeam că adevărul nu cere atât sudoare, cât sânge... Și lacrimi.

Am aflat în Biserică puterea pe care o ascunde pocăința păcătosului și mila lui Dumnezeu. Am dorit să uce-nicesc pe lângă tâlharul din *Evanghelie*, pe lângă desfrâ-nata care a vărsat mir, pe lângă vameș, pe lângă fiul ri-sipitor, pe lângă Sfântul Apostol Petru, nu în momentul mărturisirii sale, ci atunci când a plâns amarnic, pe lângă Sfântul Apostol Pavel, sfâșiat de pocăință, pe lângă Marta, care se îngrijea de multe, și pe lângă Sfântul Apostol Toma, care dorea mijlocirea directă a pipăitului. Aceș-tia erau oameni. Ei mă mișcau mai mult decât marii Sfinți Părinți ai Bisericii. Lacrima celor ce se pocăiesc mă mișcă mai mult decât gândirea teologilor!

² Matei 9, 13 (n. trad.).

Nu știu cum s-a petrecut în viața mea, dar după o căutare personală deja îndelungată, când am ajuns cleric, slujirea mea a fost concentrată asupra oamenilor care însetau fără compromis după adevăr, de obicei, necredincioși, păcătoși, agnostici sau cu totul indiferenți față de Dumnezeu, față de Biserică și, în general, față de religiozitate. Cei mai mulți s-au ivit în calea mea fie când au ajuns într-un impas al vieții, fie din curiozitate, fie dintr-o altă pricină.

Se cuvine de la început să mărturisesc faptul că niciodată nu am încercat să conving pe cineva și nici scopul meu nu a fost să măresc numărul adeptilor credinței ortodoxe. După cum cred, nu am simțit nici nevoia să-mi demonstrez mie însumi că, într-un anume mod, mă erijez într-un preot împlinit, care îi convinge pe cei dificili și, în fine, nici nu am putut vreodată să urmăresc un anumit interes personal în lăuntrul meu în legătură cu ei.

I-am primit cu toată inima mea și cu o dispoziție unică de a le îmbrățișa existența, de a împărtăși cu ei durerea credinței, de a le accepta tezaurele propriilor vieți adevărate în rest, de a ridica împreună greutatea firii noastre umane. Nu am acceptat niciodată ca ei să fie goliți în fața mea pe când își deschideau sinele lor tainic, iar eu să fiu îmbrăcat cu haina falsei înțelepciuni sau a siguranței sinelui meu. Nu am considerat că eu sunt cel ce am ajuns la capăt, iar ei sunt la început. M-am simțit întotdeauna împreună cu ei, împreună-călător pe drumul minunat al căutării dumnezeiești. Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru această binecuvântată experiență pe care mi-a dăruit-o.

Destui mi-au cerut ca să aștern pe hârtie ceva din toate cele pe care le discutam. Adevărul este că luptam cu mine.

Pe de o parte, percepeam nevoia unei asemenea inventarieri, iar pe de altă parte, mă stăpâna reținerea care apărea din simțirea că, probabil, nu se cuvenea ca durerea și taina căutării comune să le transpun într-o lucrare cu propria mea semnătură. Deoarece nimic din toate acestea nu-mi aparține în exclusivitate.

În cele din urmă, am considerat că respectul meu interior era destul de matur, astfel încât să pot înainta fără impietatea vreunei oportunități ascunse. Am luat hotărârea în Sfântul Munte. Acolo am și început să o materializez, în cadrul singurătății mele absolute. Am început să scriu în sihăstria Sfântului Ioan Teologul³, aproape de arsanaua⁴ mănăstirii Simonópetra. Am terminat mai târziu, în insula Sfântului Ioan Teologul, adică în Patmos, la Kuvári. Ambele locuri sunt sihăstria și pustii, adevărate locuri de rugăciune. În total, a fost nevoie doar de puține zile. Compania mea a fost mărețul ucenic al iubirii⁵, cel ce cu sinceritate iubește și, cu adevărat, a fost iubit. Textul nu putea decât să fie un rod al iubirii și al liniștii. El este rod al pustiei. Aș spune și al rugăciunii, dar mă tem de interpretările greșite ale exagerărilor bolnăvicioase.

³ Este una dintre cele șase sihăstria aflate sub jurisdicția mănăstirii athonite Simonópetra (n. trad.).

⁴ Reprezintă o construcție de dimensiuni variabile, cu chilii, magazii, chei și loc de ancorare pentru ambarcațiunile de mic tonaj și chiar de adăpostire a acestora, formând un mic port. De menționat că fiecare mănăstire athonită, dar și unele schituri sau chilii din Sfântul Munte, dispun de câte o arsana care, în trecut, din cauza atacurilor venite din partea piraților, avea ziduri fortificate și turn de pază (n. trad.).

⁵ Referință la Sfântul Ioan Evanghelistul și Teologul, patronul spiritual al locurilor unde autorul și-a redactat cartea (n. trad.).

Întrebările – am ales o sută pentru ca numărul să fie rotund – și dialogul sunt toate autentice. Persoanele sunt, de asemenea, adevărate, deși cu nume, evident, schimbate. Discuția nu a fost una singură, ci reprezintă o sinteză, cu o selecție a întrebărilor. Însă, toate acestea nu au o importanță deosebită. Ceea ce dă greutate este măsura în care prin acestea sunt dezvăluite în mod autentic firea umană și cu claritate Persoana Dumnezeului Celui adevărat. Nu există nimic care să valoreze mai mult în această viață.

August, 2013

PRIMA DISCUȚIE

Întâlnire cu un grup de cinci tineri în spațiul biroului meu. Biblioteci în dreapta și în stânga, telefoane, lucruri legate de protocol etc., adică spațiul unui șef administrativ. Acesta este un birou. A fost o alegere greșită! Discuțiile folositoare și spontane pretind spații mai neutre, mai prietenoase, mai autentice, nu cu o destinație anume, condiții mai lejere. Trebuie să vorbească și mediul ambiant. Am înțeles acest lucru puțin mai târziu.

Unul [dintre tineri] este student la Drept. Are un păr ondulat, castaniu-blond și răvășit, un tatuaj discret pe mâna dreaptă, haine de stradă, o înfățișare puțin amenințătoare, cu un aer puțin mai distant. Probabil că l-au adus [aici] ceilalți, nu a venit de unul singur. Oarecum, el era în afara climatului. Nu mai vorbise cu vreun preot. Nu știa nici cum să mi se adreseze. Încet-încet, el a intrat în discuție și chiar cu interes. Numele său este Atanasie¹. Pare un tip gânditor, însă, fără o cultură vizibilă, cu gândire de magistrat, dar nu foarte citit.

¹ Autorul a folosit numele Tanos, care este diminutivul numelui Atanasie în limba greacă. Ca urmare a discuției avute cu autorul cărții, am primit recomandarea să pun numele corespunzătoare din limba română în traducerea textului (n. trad.).

Împreună cu el se află o tânără de aproape 25 de ani, Maria², licențiată de la Politehnică, cu o înfățișare neprefăcută, fiind nemachiată. În mod discret, într-o nară își prinsese un mic diamant. Este o prezență foarte simpatică și amabilă, cu ochi scrutători, privire pătrunzătoare, puțin deprimantă. Interesul ei pentru întâlnire era evident, prezentând chipul unui suflet însetat. Mi-a părut sensibilă. Deși avea ușurință în întrebări, nu s-a deschis mult. În orice caz, se manifesta ca un om gânditor și liber.

Cel de-al treilea, pe nume Demostene³, stil cosmopolit, voce gravă și exprimare dinamică, avea studii în străinătate, fiind cu siguranță sub 30 de ani. Arată că este extrem de prompt și destul de sigur, mai degrabă cu o părere bună despre sine. În scurt timp conștientizez că a crescut într-o familie religioasă, a fost constrâns, și-a respins trecutul, dar se pare că nu poate să se elibereze de amărăciunea și pornirile sale ascunse. El este puțin agresiv în intervențiile lui. Setea lui de cunoaștere era evidentă. Poziția și modul în care participa la întâlnire trădau curiozitatea. Poartă și destulă mânie în interiorul său. Din când în când, ea răbufnește în afară.

Ei sunt o mică, frumoasă companie, tineri vioi, prezență sinceră și curată. Eu cred că ei se exprimă liber. Nu au legături bune cu Biserica, mai degrabă, nicio legătură. Reacționează la multe, o neagă ca prezență, nădejde și

² Diminutivul folosit în limba greacă este Μαρίττα, provenit de la numele Maria, iar corespondentul în limba română ar fi Mărița, Măriuța, Maricica, Mioara sau Mărioara etc.. Cu acordul autorului, se va folosi numele de Maria (n. trad.).

³ În textul original, autorul a folosit diminutivul Dimos (n. trad.).

nevoie. Concepția lor este cu siguranță anti-bisericească. Se arată siguri de indiferența lor. Consider că ei resping ceva ce și eu resping, cu diferența că ei îl numesc Biserică, eu nu. Iar Dumnezeu nu-i interesează atât de mult. Ei se declară nu chiar atei, ci mai degrabă necredincioși sau, probabil, agnostici, neinteresându-i subiectul. Sunt sigur că au preconcepții negative și o imagine greșită.

Împreună cu ei, doi prieteni de-ai lor completează echipa. Anghel, cu o vădită educație bisericească, este un tânăr adunat, cunoaște dialectul bisericesc⁴, are mișcări atente, cu respect și fără frică, face chiar puțin pe comodul, dar știe când să-și deschidă gura și când să o închidă. Și el absolvise Politehnica, fiind informatician cu minte ascuțită și gândire disciplinată. Nu participă prea mult la discuție. O urmărește, însă, cu bunăvoință. Un tip puțin lipsit de profunzime, care se înfățișează ca fiind al Bisericii. Nu știu în ce măsură el percepe acest lucru. Totuși, îl susține. Seamănă cu cineva care dorește să-i convingă pe ceilalți în privința lui Dumnezeu.

Grupul îl completează o fată, absolventă a Facultății de Arte Dramatice, puțin mai în vârstă decât ceilalți, fostă atee, care acum se arată a fi credincioasă. Și face acest lucru cu mare fală și entuziasm, fără, însă, ca să o fi strivit deloc tăvălugul prefăcătoriei și al conservatorismului. Numele ei este Elena. Gesturile, cuvintele, expresiile, înfățișarea, organizarea gândirii nu trimit la o persoană a Bisericii. Se observă că și-a prelucrat problematizarea,

⁴ Adică limbajul bisericesc, plin cu arhaisme și expresii specifice limbii liturgice și teologice folosite în viața Bisericii din Grecia (n. trad.).

cu o libertate de anarhist și vivacitatea unui individ însetat și înfometat, precum și multe nelămuriri de felul acesta. Ea nu caută credința, o are în interiorul ei; se pare, totuși, că dorește să o trăiască. Nu se preface deloc. Are și alte căutări. Cu toate acestea, se atașează foarte bine celorlalți. Poate chiar și comunica satisfăcător cu ei.

Primii⁵ se apropie de mine nu atât ca urmare a căutării lui Dumnezeu, cât din curiozitate. Ultimii doi⁶ le vorbiseră celorlalți despre compania noastră și li s-a părut interesant cazul meu. Întrezăresc că Atanasie și Demostene doresc oarecum să mă și conteste, puțin să mă provoace. Îi primesc cu mare bucurie și dispoziție, nu pentru a-i convinge de ceva, ci pentru a împărți cu ei ceea ce eu iubesc cu profunzime, însetând, în același timp, după răsplata propriului lor tezaur, care nu-mi este cunoscut. Nu aș dori ca discuția să ia turnura unei confruntări egoiste. Constat din prima clipă că toți sunt deschiși nou-lui, până și... Anghel, evlaviosul! El susține Biserica și are atitudinea celui ce dorește să convingă. Nițel, întrebările lui sunt pentru ca să audă ceilalți, nu el. Se simte ca și cum a rezolvat toate problemele existențiale, fiindcă este al Bisericii⁷... Probabil că chiar așa crede sărmanul, asta dacă nu cumva îl nedreptățesc.

Redau [în cele ce urmează] dialogul împreună cu numele [celor implicați], fără, ca, totuși, să aibă și o mare importanță de la cine provine fiecare întrebare sau intervenție.

După prezentarea inițială și depășirea primului impas, Maria ia cuvântul. Nu mă așteptasem la acest lucru.

⁵ Adică Atanasie, Maria și Demostene (n. trad.).

⁶ Aceștia fiind Anghel și Elena (n. trad.).

⁷ În sensul că este credincios practicant și frecventează constant slujbele și activitățile Bisericii (n. trad.).

Credeam că [mai degrabă] Anghel ar fi oferit primul pretext. Nu cunoșteam dinainte pe niciunul dintre ei, dar el părea mai familiarizat cu spațiul bisericesc. De asemenea, el aranjase și întâlnirea. Din fericire, însă, Maria a găsit curajul și a deschis destul de degajată această discuție. Acest lucru a asigurat autenticitatea întregii atmosfere.

Dumnezeu în viața mea? De ce?

Maria (1): *Ne bucurăm mult că vă cunoaștem și vă mulțumim că ne-ați primit. Noi nu suntem ai Bisericii⁸, nu suntem preocupați mult de aceste lucruri, deși eu, cel puțin, mă cercetez cât de cât. Însă, am auzit de dumneavoastră, am urmărit două dintre interviurile dumneavoastră televizate, am căutat pe internet și am dori să vă cunoaștem. Ne-a mirat calea dumneavoastră. Ați studiat la cele mai bune Universități ale lumii, ați fi putut să aveți asigurată o impresionantă carieră academică și științifică, dar, în cele din urmă, ați ales calea Bisericii. Dacă nu suntem indiscreți, cum s-a petrecut lucrul acesta? Cât de grea a fost alegerea și în ce măsură vă îndoiiți de justetea ei acum?*

R.: Mai întâi de toate, și eu mă bucur mult că vă cunosc și vă mulțumesc atât pentru inițiativa de a ne cunoaște, precum și pentru sinceritatea voastră vizibilă. Aș dori, însă, de la început să vă spun să nu așteptați

⁸ Adică nu frecventăm Biserica (n. trad.).